

Udgang til deltagelse i politisk virksomhed

Udtalt over for justitsministeriet, at jeg måtte nære betænkelighed ved at tilslutte mig, at der havde været tilstrækkeligt grundlag for at nægte en fængselsindsat under ordinær udgang overhovedet at deltage personligt i offentlige arrangementer i tilslutning til valg til EF-parlamentet.

FOB nr. 84.81

*Henstillet til justitsministeren at undergive sagen en fornyet overvejelse med henblik på, at der kunne meddeles den pågældende tilladelse til under ordinær udgang i enkelte tilfælde at deltage i EF-valgkampen.
(J. nr. 1984-558-614).*

A klagede over, at justitsministeriet havde afslået hans ansøgninger om tilladelse til udgang bl.a. med henblik på hans deltagelse i valgkampen i forbindelse med valget til EF-parlamentet, hvor A var opstillet som kandidat.

Det fremgik af sagen, at A ved højesterets dom af 22. juni 1983 blev idømt fængsel i 3 år. A blev indsat i statsfængsel den 31. august 1983, og to tredjedele af straffen ville efter strafafbrydelser - være udstået den 17. oktober 1985.

I en skrivelse af 14. maj 1984 til statsfængslet anmodede A om en ordinær besøgsudgang den 21. maj 1984. A oplyste, at han ville anvende ca. 2-2½ time af de 8 timer til et møde med et dansk EF-parlamentsmedlem, ligesom han i øvrigt bl.a. nærmere redegjorde for sin tidligere deltagelse i valgkampen op til folketingsvalget i januar samme år.

Den 16. maj 1984 meddelte statsfængslet A afslag på anmodningen om at kunne anvende udgangen den 21. maj 1984 bl.a. til det nævnte EF-valgmøde, og i en skrivelse af samme dag påklagede A afgørelsen til justitsministeriet. A anførte i den forbindelse bl.a.: »Da det politiske er interesse hos både min familie og mig, er det naturligt for os at bruge de udgangsmuligheder, jeg har opsparet, til også at deltage i landets politiske liv. Dertil kommer, at politik simpelthen vil være mit eneste levebrødsgrundlag, når jeg bliver løsladt fra strafsoningen ...«

I skrivelse af 22. maj 1984 til statsfængslet ansøgte A om udgange i fire perioder. A anførte, at han »kvalitativt« i alle tilfælde i langt de fleste timer ville være sammen med sin familie. Om anvendelsen af de fire udgangsperioder, som A havde opsparet, oplyste han om sin personlige deltagelse i EF-valgkampen nærmere:

»I. 20.-31. maj (Kristi Himmelfartsdag)

27 minutter - eller mindre end en halv procent - af tiden går til EF-valgkamp. Det drejer sig om krydsild den 29. maj i statens monopoljernsyn.

...

II. 4.-6. juni

Berlingske Tidende samler 4. juni samtlige spidskandidater til EF-valget.

Danmarks Radio har samme dag indkaldt Fremskridtspartiet til at præsentere partiet i lydradioen, jfr. foran om 29. maj-arrangementet.

...

Min kone og jeg vil den 5. juni deltage i grundlovssammenkomst med vore fynske venner, som vi uafbrudt har gjort det hvert år i de seneste 12 år.

...

III. 7.-9. juni (forskuet pinse-orlov)

Flyvning til Aalborg, hvor jeg modtages af vor datter og hendes mand ... Sammen deltager vi i et for længe siden tilrettelagt EF-oplysningsmøde i Aalborg.

...

På hjemvejen til København gør jeg ophold i Aarhus for at drøfte EF med kandidat for Folkebevægelsen og formand for Retsforbundet Ib Christensen.

...

IV. 12.-14. juni

Spidskandidatdebat 13. juni i Statsjernsynet, jfr. herved de foran under 29. maj gjorte bemærkninger.

På valgdagen den 14. juni har jeg ifølge valgloven som kandidat særlig lovsikret adgang til at følge valgets forløb.

...«

I skrivelse af 23. maj 1984 meddelte justitsministeriet A i anledning af klagen af 16. maj 1984, at ministeriet ikke fandt grundlag for at kritisere statsfængslets afgørelse, »idet udgangstilladelse efter straffelovens § 36, 2. pkt., kun kan gives, når det må anses for formålstjenligt med henblik på den pågældendes behandling, herunder forberedelse af hans løsladelse«.

Den 28. maj 1984 meddelte statsfængslet som svar på A's ansøgning af den 22. maj 1984, at han ikke ville kunne benytte sine udgange til deltagelse som politisk debattør ved politiske møder, og at han således ikke kunne deltage i de ovenfor fra ansøgningen gengivne arrangementer.

I en til justitsministeriet oversendt skrivelse af 28. maj 1984 anførte A i forbindelse med justitsministeriets afgørelse af 23. maj 1984 nærmere følgende:

»Hvad angår den nu tilkomne skrivelse fra justitsministeriet indeholder den to momenter som begrundelse, nemlig dels hensynet til den fængselsmæssige behandling af mig og dels forberedelse til min løsladelse.

Det turde være aldeles åbenlyst, at disse forhold ikke med føje kan påberåbes som grundlag for, at den eneste lovlige aktivitet, man ikke må udføre under udgang er deltagelse i det demokratiske liv. Såvel alle de andre hundredevis af fanger, der har adgang til at opspare udgange, som jeg selv bruger selv-sagt udgangsperioden til et væld af forskelligartede aktiviteter, og det må være direkte magtfordrejning, at justitsministeriet hindrer et oppositionspartis aktiviteter i at være ligestillet med alle de tusindvis af andre gøremål, som foretages under udgangen.

Da min »resocialisering« og mit arbejde efter løsladelse vil være at deltage i valgkampe og bestride de mandater, jeg bliver valgt til, er den anførte begrundelse helt oplagt uholdbar.«

I skrivelse af 29. maj 1984 meddelte justitsministeriet A med samme begrundelse som i skrivelserne af 23. maj 1984, at det ikke fandt grundlag for at kritisere statsfængslets afgørelse af 28. maj 1984. Justitsministeriet tilføjede, at »der intet er til hinder for, at De kan få tilladelse til at benytte de opsparede udgange i den angivne periode, forudsat de anvendes til formål, der ligger inden for rammerne af straffelovens § 36, 2. pkt.«

I anledning af klagen til mig henholdt statsfængslet sig til sin afgørelse af 28. maj 1984, og justitsministeriet anførte i en udtalelse af 4. juni 1984 bl.a.:

»Ved straffelovens § 36 er der efter justitsministeriets opfattelse givet ministeriet en beføjelse til skønsmæssigt - inden for de rammer, som bestemmelsen og dens forarbejder giver - at meddele indsatte i fængslerne tilladelse til udgang under afsoningen af straffen. Nærmere regler om udgang er fastsat i justitsministeriets cirkulære nr. 126 af 10. juni 1976 om udgang til indsatte, jfr. justitsministeriets bekendtgørelse nr. 423 af 21. juni 1973 med senere ændringer. Justitsministeriet har ved udøvelsen af det skøn, der ligger til grund for afgørelsen af 29. maj 1984, fundet, at udgang med henblik på deltagelse i de af klageren anførte offentlige møder m.v. navnlig i forbindelse med det forestående valg til Europa-parlamentet efter deres karakter falder uden for området for straffelovens § 36, 2. pkt.«

Jeg udtalte følgende i en skrivelse til A:

»Det lovmæssige grundlag for udgangsordningen er bestemmelsen i straffelovens § 36, der har følgende ordlyd:

»§ 36. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan der meddeles den dømte udgangstilladelse for et kortere tidsrum. Til personer, der udstår længerevarende fængselsstraf, kan sådan tilladelse endvidere meddeles, når det må anses for formålstjenligt med henblik på den pågældendes

behandling, herunder forberedelse af hans løsladelse. Udgangstilladelse kan kun meddeles, når fare for misbrug ikke kan antages at foreligge.« Bestemmelsen blev indsat i straffeloven ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 og har været uændret siden da.

I bemærkningerne til lovforslaget anføres følgende til begrundelse af ændringsforslaget:

»Meddelelse af sådanne tilladelser har positiv hjemmel med hensyn til arbejdsfanger (§ 64) og forvarede efter § 70 samt efter en fortolkning af § 41 også med hensyn til ungdomsfængselsfanger. Endvidere er det antaget, at der uden udtrykkelig hjemmel kan gives udgangstilladelse og så til fængsels- og hæftfanger, når ganske særlige hensyn tilsiger det (alvorlig sygdom eller dødsfald i den nærmeste familie), og fare for misbrug ikke antages at foreligge.

Der er behov for meddelelse af udgangstilladelser ud fra to principielt forskellige synspunkter. Undertiden tilsiger humane hensyn, at der gives udgangstilladelse; dette gælder navnlig i de ovenfor nævnte tilfælde af alvorlig sygdom eller dødsfald i den nærmeste familie. I andre tilfælde har meddelelse af udgangstilladelse behandlingsmæssig betydning, navnlig som led i forberedelse af løsladelsen af personer, der udstår længerevarende straf. Det, der kan opnås ved udgangstilladelsen, er navnlig, at fangens forbindelse med hans familie bevares eller genetableres, og at han får mulighed for selv at søge arbejde - på sin tidligere eller en ny arbejdsplads.

På baggrund af de gunstige erfaringer, der er indvundet med hensyn til meddelelse af udgangstilladelse til ungdomsfængselsfanger, arbejdsfanger og forvarede, foreslås det nu, at der på linie med, hvad der gælder i Norge og Sverige, tilvejebringes hjemmel for, at sådanne tilladelser også kan gives til fængselsfanger.

I den foreslåede bestemmelse tager stk. 1 sigte på de ovenfor omtalte tilladelser, der er begrundet i humane hensyn, medens stk. 2, der er begrænset til fanger med længerevarende fængselsstraffe, angår udgangstilladelse med behandlingsmæssigt formål. I begge grupper af tilfælde er det en betingelse for meddelelse af udgangstilladelse, at fare for misbrug ikke antages at foreligge.

Også her er der lagt vægt på at give bestemmelsen en formulering, der svarer til affattelsen af de tilsvarende regler i Norge og Sverige.

Meddelelsen om udgangstilladelse i behandlingsmæssigt øjemed til fængselsfanger vil - lige som de ovenfor omtalte tilladelser til at arbejde uden for anstalten - få karakter af et forsøg, for så vidt som sådanne tilladelser hidtil ikke har kunnet gives. Som følge heraf vil der blive udvist megen forsigtighed med hensyn til tilladelsernes meddelelse. Tilladelserne må bl.a. forudsætte, at en væsentlig del af straffetiden er udstået, og at den pågældendes forhold i anstalten har været tilfredsstillende.«

I den første cirkulærskrivelse nr. 137 af 30. juni 1965 om indsattes adgang til arbejde uden for fængselsvæsenets anstalter samt om udgang i

øvrigt var adgangen til at opnå udgangstilladelse efter den ny bestemmelse i § 36, 2. pkt., i overensstemmelse hermed forholdsvis snævert afgrænset. Siden da er adgangen undergået flere udvidelser. I det gældende cirkulære nr. 126 af 10. juni 1976 om udgang til indsatte kan indsatte i åbne institutioner således få udgang efter 4 ugers ophold i institutionen. Efter cirkulærets § 29 kan der gives én udgang inden for hver 3 ugers periode. Udgang kan gives fra fredag efter normal arbejdstids ophør til søndag aften, medmindre særlige forhold taler for udgang på andre dage. Der kan opspares indtil 4 udgange, der eventuelt kan sammenlægges.

Cirkulærene indeholder ikke nogen nærmere angivelse af formålet med udgangstilladelse, når bortses fra, at de ovenfor nævnte bestemmelser i det gældende cirkulære er placeret i et afsnit under overskriften »udgang med henblik på besøg hos bestemte personer«. Justitsministeriets standpunkt, hvorefter det på baggrund af ordlyden af straffelovens § 36 og forarbejderne til denne bestemmelse må anses for forudsat, at formålet med de her omhandlede regler om udgang i første række er at medvirke til, at den indsatte forbindelse med hans familie eller andre pårørende bevares eller genetableres, kan herefter ikke give mig anledning til bemærkning.

Ved min bedømmelse af sagen må jeg imidlertid lægge til grund, at det, således som praksis har udviklet sig, normalt ikke kan anses som et misbrug af den meddelte udgangstilladelse, hvis den indsatte ikke anvender hele udgangsperioden til samvær med den eller dem, som den pågældende har fået tilladelsen med henblik på at besøge, men f.eks. under udgangen også omgås andre personer og/eller overværer et idrætsarrangement eller en teaterforestilling, eller i øvrigt søger at tilfredsstille sine fritidsinteresser, forudsat at der er tale om lovlig virksomhed, og at udgangen i øvrigt udnyttes således, at samværet med familien eller de pårørende fortsat må karakteriseres som det primære.

I skrivelse af 22. maj 1984 anmodede De om adgang til at sammenlægge opsparede weekendudgange til samlede udgange i nærmere angivne perioder. Således som denne ansøgning var udformet, måtte den efterlade det indtryk, at hovedformålet med opsparingen og den tidsmæssige placering af de ønskede udgangsperioder var et andet end det hensyn til at bevare eller genetablere forbindelsen med familien, der som nævnt indgår som en bærende forudsætning for meddelelsen af ordinær udgangstilladelse. På baggrund af, hvad der er anført ovenfor, har jeg for så vidt ikke grundlag for at kritisere justitsministeriets afgørelse i skrivelsen af 29. maj 1984.

Jeg må imidlertid nære betænkelighed ved at tilslutte mig, at der i det anførte har været tilstrækkeligt grundlag for at nægte Dem under ordinær udgang overhovedet at deltage personligt i offentlige arrangementer i tilslutning til det forestående valg til EF-parlamentet. Jeg henviser herved til det, der er anført foran om, at det normalt ikke vil kunne anses for et

misbrug af en ordinær udgangstilladelse, at den pågældende i et vist omfang udnytter tilladelsen til varetagelsen af andre lovlige interesser end samværet med familie og pårørende. Det forekommer mig umiddelbart klart, at politisk virksomhed ikke i så henseende kan indtage en særstilling, jfr. herved også bestemmelsen i fuldbyrdelsesbekendtgørelsens § 19, stk. 1, hvorefter »de indsatte har adgang til at udøve deres almindelige borgerlige rettigheder i det omfang, frihedsberøvelsen ikke i sig selv afskærer dem herfra«.

Under henvisning til det anførte har jeg henstillet til justitsministeren at undergive sagen en fornyet overvejelse med henblik på, at der meddeles Dem tilladelse til under ordinær udgang at deltage i enkelte af de omhandlede arrangementer.«

I en skrivelse meddelte justitsministeriet mig under henvisning til min skrivelse, at man samme dag havde foranlediget, at A blev underrettet om, at han med omgående virkning kunne anvende sine opsparede udgange til deltagelse i valgkampen.

I en skrivelse til justitsministeriet tog jeg ministeriets afgørelse til efterretning.